

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MACIEJ SZPUNAR
της 12ης Ιανουαρίου 2017¹

Υπόθεση C-48/16

ERGO Poist'ovňa, a.s.

κατά

Aľžbeta Barlíková

[αίτηση του Okresný súd Dunajská Streda
(πρωτοδικείου Dunajská Streda, Σλοβακία)

για την έκδοση προδικαστικής απόφασης]

«Προδικαστική παραπομπή — Εμπορικοί αντιπρόσωποι (ανεξάρτητοι επαγγελματίες) — Οδηγία 86/653/ΕΟΚ — Άρθρο 11 — Δικαίωμα λήψεως προμήθειας — Απόσβεση — Μερική μη εκτέλεση συμβάσεως μεταξύ του τρίτου και του αντιπροσωπευόμενου — Έννοια της φράσεως “γεγονότα για τα οποία [δεν] είναι υπαίτιος ο αντιπροσωπευόμενος”»

1. Η υπό κρίση αίτηση του Okresný súd Dunajská Streda (πρωτοδικείου Dunajská Streda, Σλοβακία) για την έκδοση προδικαστικής απόφασης παρέχει στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να αποσαφηνίσει πλείονες βασικές έννοιες του άρθρου 11 της οδηγίας 86/653/ΕΟΚ² όσον αφορά την αμοιβή εμπορικού αντιπροσώπου σε περίπτωση μερικής μη εκτέλεσεως συμβάσεως που έχει συναφθεί μεταξύ αντιπροσωπευόμενου και τρίτου.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

2. Το άρθρο 11 της οδηγίας 86/653 έχει ως εξής:

«1. Το δικαίωμα επί της προμήθειας αποσβέννυται μόνον εφόσον:

- αποδεικνύεται ότι η σύμβαση μεταξύ του τρίτου και του εντολέα [αντιπροσωπευόμενου] δεν θα εκτελεσθεί, και
- η μη εκτέλεση δεν οφείλεται σε γεγονότα για τα οποία είναι υπαίτιος ο αντιπροσωπευόμενος.

2. Οι προμήθειες που έχει ήδη εισπράξει ο εμπορικός αντιπρόσωπος επιστρέφονται εάν το σχετικό δικαίωμα αποσβεστεί.

¹ — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

² — Οδηγία του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1986, για το συντονισμό των δικαίων των κρατών μελών όσον αφορά τους εμπορικούς αντιπροσώπους (ανεξάρτητους επαγγελματίες) (ΕΕ 1986, L 382, σ. 17).

3. Δεν επιτρέπεται να συμφωνηθεί παρέκκλιση από τη διάταξη της παραγράφου 1 εις βάρος του εμπορικού αντιπροσώπου.»

Το σλοβακικό δίκαιο

3. Η οδηγία 86/653 μεταφέρθηκε στην έννομη τάξη της Σλοβακικής Δημοκρατίας με τα άρθρα 652 επ. του Obchodný zákoník (εμπορικού κώδικα) (νόμου αριθ. 513/1991).

4. Κατά το άρθρο 652, παράγραφοι 1 και 5:

«(1) Με τη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας, ο εμπορικός αντιπρόσωπος αναλαμβάνει, ως επαγγελματίας, να ασκεί για τον αντιπροσωπευόμενο δραστηριότητα που συνίσταται στη σύναψη συγκεκριμένου είδους συμβάσεων (στο εξής: πράξεις) ή να διαπραγματεύεται και να συνάπτει τις εν λόγω συμβάσεις επ' ονόματι και για λογαριασμό του αντιπροσωπευόμενου, ο δε αντιπροσωπευόμενος αναλαμβάνει να καταβάλλει προμήθεια στον εμπορικό αντιπρόσωπο.

[...]

(5) Αν στο παρόν κεφάλαιο δεν ορίζεται άλλως, η σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας διέπεται από τις διατάξεις που εφαρμόζονται επί της συμβάσεως διαμεσολαβήσεως.»

5. Επιπλέον, το άρθρο 801 του Obchodný zákoník (αστικού κώδικα) (zákon č. 40/1964 Zb.) ορίζει ότι:

«(1) Η ασφαλιστική σύμβαση λύεται όταν το ασφάλιστρο για την πρώτη περίοδο ασφαλίσεως ή το μοναδικό ασφάλιστρο δεν καταβλήθηκε εντός τριών μηνών από την ημέρα που κατέστη απαιτητό.

(2) Η ασφαλιστική σύμβαση λύεται επίσης όταν το ασφάλιστρο για τη μεταγενέστερη περίοδο ασφαλίσεως δεν καταβλήθηκε εντός μηνός από την ημέρα κοινοποίησης εγγράφου οχλήσεως από τον ασφαλιστή, αν το ασφάλιστρο δεν είχε καταβληθεί πριν από την κοινοποίηση του εν λόγω εγγράφου [...].»

Τα πραγματικά περιστατικά, η διαδικασία και τα προδικαστικά ερωτήματα

6. Στις 13 Μαρτίου 2012 η ασφαλιστική εταιρία ERGO και η Alžbeta Barlíková, ενάγουσα και εναγόμενη, αντιστοίχως, στην υπόθεση της κύριας δίκης, συνήψαν σύμβαση φέρουσα τον τίτλο «Σύμβαση διαμεσολαβήσεως με συνδεδεμένο χρηματοοικονομικό πράκτορα» (στο εξής: σύμβαση).

7. Η σύμβαση όριζε ότι η A. Barlíková θα ασκούσε, για την ERGO, δραστηριότητα ασφαλιστικής διαμεσολαβήσεως ως συνδεδεμένος χρηματοοικονομικός πράκτορας. Η «διαμεσολαβήση», κατά την έννοια της συμβάσεως, συνίστατο στην υποβολή προσφοράς για τη σύναψη ασφαλιστικής συμβάσεως με τρίτον (στο εξής: πελάτης), στη σύναψη της ασφαλιστικής συμβάσεως με τον πελάτη και στην άσκηση άλλων δραστηριοτήτων με σκοπό τη σύναψη της ασφαλιστικής συμβάσεως με τον πελάτη. Η A. Barlíková ήταν εξουσιοδοτημένη να συνάπτει και να υπογράφει ασφαλιστικές συμβάσεις επ' ονόματι της ERGO.

8. Η σύμβαση όριζε, επιπλέον, ότι η διαμεσολαβήση θα ολοκληρωνόταν επιτυχώς με την εκ μέρους του πελάτη καταβολή, στην ERGO, του ασφάλιστρου για τη σύμβαση που αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγματεύσεως. Επιπροσθέτως, η A. Barlíková θα μεριμνούσε για την ενεργό αναζήτηση πελατών, θα προέβαινε σε αναλύσεις και θα ενημέρωνε τους πελάτες.

9. Η Α. Barlíková δικαιούταν προμήθεια για τη σύναψη νέων ασφαλιστικών συμβάσεων, η οποία συνίστατο σε ορισμένο ποσοστό επί του ασφαλιζόμενου ποσού ή του ετήσιου ασφαλιστρού βάσει της εκάστοτε συμβάσεως. Η εν λόγω προμήθεια θα προκαταβαλλόταν στην Α. Barlíková κατά την ημερομηνία της συνάψεως νέας ασφαλιστικής συμβάσεως υπό την προϋπόθεση ότι η οικεία ασφαλιστική σύμβαση θα διαρκούσε και τα ασφάλιστρα θα καταβάλλονταν από τον πελάτη επί ορισμένο χρονικό διάστημα διάρκειας τριών ή πέντε ετών. Αν το ασφάλιστρο δεν καταβαλλόταν κατά τον πρώτο μήνα, θα απεσβέννυτο το δικαίωμα λήψεως προμήθειας για την οικεία ασφαλιστική σύμβαση. Αν ο πελάτης έπαυε, για οποιονδήποτε λόγο, να καταβάλλει το ασφάλιστρο μετά τρεις μήνες από τη σύναψη της ασφαλιστικής συμβάσεως, το ποσό της προμήθειας θα μειωνόταν αναλογικά.

10. Η Α. Barlíková προσέλυσε για λογαριασμό της ERGO διάφορους πελάτες, οι οποίοι συνήψαν ασφαλιστικές συμβάσεις με την εν λόγω ασφαλιστική εταιρία. Βάσει των συμβάσεων αυτών, προκαταβλήθηκαν στην Α. Barlíková μη οριστικές προμήθειες. Όταν μερικοί από τους πελάτες έπαυσαν, τρεις έως έξι μήνες κατόπιν της συνάψεως ασφαλιστικής συμβάσεως, να καταβάλλουν το συμφωνημένο ασφάλιστρο, οι ασφαλιστικές συμβάσεις λύθηκαν αυτοδικαίως κατόπιν άκαρπης οχλήσεως των πελατών από τη ERGO για την καταβολή των ασφαλιστρών. Ορισμένοι από τους πελάτες έπαυσαν την καταβολή των ασφαλιστρών επειδή «απώλεσαν την εμπιστοσύνη τους» προς την ενάγουσα.

11. Κατόπιν της λύσεως των ασφαλιστικών συμβάσεων, η ERGO χρέωσε στην Α. Barlíková τέλος ακυρώσεως, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες ρήτρες, ύψους 11 421,42 ευρώ, ποσό το οποίο η Α. Barlíková δεν κατέβαλε. Ως εκ τούτου, η ERGO προσέφυγε στη δικαιοσύνη.

12. Η Α. Barlíková διατείνεται ότι για τη λύση των επιμέρους ασφαλιστικών συμβάσεων υπαίτια είναι η ERGO. Κατά την άποψή της, η ERGO δεν μεταχειρίστηκε προσηκόντως τους πελάτες της. Επισήμανε ότι η ERGO έθετε σε αυτούς, ακόμη και μετά τη σύναψη συμβάσεως, μεγάλο αριθμό ερωτήσεων και τους απέστειλε υπενθυμίσεις, μολονότι είχαν καταβάλει τα ασφάλιστρα. Κατά συνέπεια, οι πελάτες απώλεσαν την εμπιστοσύνη τους προς την ERGO ως ασφαλιστική εταιρία και έπαυσαν να καταβάλλουν τα ασφάλιστρα. Αυτό επισήμαναν ορισμένοι πελάτες με επιστολές που απέστειλαν στην ERGO.

13. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν, δυνάμει του άρθρου 11 της οδηγίας 86/653, ο εμπορικός αντιπρόσωπος δικαιούται, σε περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί, να διατηρήσει την προμήθεια που έχει ήδη λάβει.

14. Στο πλαίσιο της εν λόγω ένδικης διαδικασίας, με διάταξη της 23ης Νοεμβρίου 2015, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 27 Ιανουαρίου 2016, το Okresný súd Dunajská Streda (πρωτοδικείο Dunajská Streda) υπέβαλε τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«(1) Έχει η φράση “η σύμβαση μεταξύ του τρίτου και του εντολέα δεν θα εκτελεσθεί”, η οποία περιέχεται στο άρθρο 11 της οδηγίας 86/653/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1986, για τον συντονισμό των δικαίων των κρατών μελών όσον αφορά τους εμπορικούς αντιπροσώπους (ανεξάρτητους επαγγελματίες) (στο εξής: οδηγία 86/653), την έννοια ότι αφορά:

- (α) είτε την πλήρη μη εκτέλεση της συμβάσεως, δηλαδή την περίπτωση κατά την οποία ούτε ο τρίτος ούτε ο αντιπροσωπευόμενος προέβησαν, έστω εν μέρει, στην προβλεπόμενη από τη σύμβαση παροχή προς τον αντισυμβαλλόμενο,
- (β) είτε τη μερική μη εκτέλεση της συμβάσεως, όπως η μη επίτευξη του προβλεπόμενου όγκου πράξεων ή τη μη τήρηση της προβλεπόμενης διάρκειας ισχύος της συμβάσεως;

- (2) Αν υποθεθεί ότι προσήκουσα είναι η ερμηνεία που διαλαμβάνεται στο στοιχείο β' του πρώτου ερωτήματος, έχει το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 86/653 την έννοια ότι δεν συνιστά παρέκκλιση εις βάρος του εμπορικού αντιπροσώπου η ρήτρα συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπείας βάσει της οποίας ο εμπορικός αντιπρόσωπος οφείλει να επιστρέψει ανάλογο ποσοστό επί της προμήθειάς του αν η σύμβαση μεταξύ του τρίτου και του αντιπροσωπευόμενου δεν εκτελέστηκε στο μέτρο που προβλέπεται στην εν λόγω σύμβαση ή στο μέτρο που προβλέπεται στη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας;
- (3) Σε περίπτωση όπως αυτή της υπό κρίση υποθέσεως, συνεπάγεται η αξιολόγηση της “μη υπαιτιότητας του αντιπροσωπευόμενου”, κατά την έννοια του άρθρου 11, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 86/653, ότι:
- (α) πρέπει να εξεταστούν μόνο οι νομικές περιστάσεις που οδήγησαν ευθέως στη λύση της συμβάσεως (όπως η λύση της συμβάσεως λόγω της μη εκτέλεσεως των συμβατικών υποχρεώσεων από τον τρίτο) ή
- (β) πρέπει να εξεταστεί επίσης αν οι εν λόγω περιστάσεις οφείλονται στη συμπεριφορά του αντιπροσωπευόμενου στο πλαίσιο της έννομης σχέσεως με τον τρίτο, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα να απολέσει ο δεύτερος την εμπιστοσύνη του προς τον αντιπροσωπευόμενο και, στη συνέχεια, να παραβεί τις συμβατικές υποχρεώσεις του;»

15. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η Σλοβακική και η Γερμανική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Ανάλυση

Η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου

16. Κατά το άρθρο 1 της οδηγίας 86/653, η εν λόγω οδηγία σκοπεί στην εναρμόνιση των εθνικών διατάξεων που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ των εμπορικών αντιπροσώπων και των υπ' αυτών αντιπροσωπευόμενων, όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις για «την πώληση ή την αγορά εμπορευμάτων»³. Εντούτοις, η υπόθεση της κύριας δίκης δεν αφορά την πώληση εμπορευμάτων, αλλά την παροχή (ασφαλιστικών) υπηρεσιών. Επομένως, οι διατάξεις της οδηγίας 86/653 δεν έχουν εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση.

17. Ως εκ τούτου, θα μπορούσε να τεθεί το ζήτημα αν το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφανθεί προδικαστικώς επί της υπό κρίση υποθέσεως, δοθέντος ότι αυτή προδήλως δεν εμπίπτει στο πεδίο των ρυθμίσεων του νομοθέτη της Ένωσης. Πράγματι, υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ των (υλικών) εμπορευμάτων και των (άυλων) υπηρεσιών.

18. Το Δικαστήριο, εντούτοις, έχει ήδη απαντήσει στο ερώτημα αυτό όσον αφορά την οδηγία 86/653. Το Δικαστήριο έχει κρίνει επανειλημμένως ότι, σε περίπτωση κατά την οποία εθνική νομοθεσία εναρμονίζει τις λύσεις που προβλέπει για τις αμιγώς εσωτερικής φύσεως υποθέσεις με τις λύσεις που έχει προκρίνει το δίκαιο της Ένωσης, προκειμένου, ιδίως, να αποτραπούν διακρίσεις ή ενδεχόμενες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, υφίσταται σαφώς συμφέρον της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ερμηνεύονται ομοιόμορφα οι διατάξεις ή οι έννοιες που αντιστοιχούν σε διατάξεις ή έννοιες του δικαίου της Ένωσης, ανεξαρτήτως των συνθηκών υπό τις οποίες αυτές τυγχάνουν εφαρμογής, προκειμένου να αποφεύγονται στο μέλλον αποκλίσεις ως προς την ερμηνεία⁴.

3 — Η υπογράμμιση δική μου.

4 — Όσον αφορά, ιδίως, την οδηγία 86/653, τούτο αποτελεί πάγια νομολογία κατόπιν της εκδόσεως της αποφάσεως της 16ης Μαρτίου 2006, Poseidon Chartering (C-3/04, EU:C:2006:176, σκέψεις 14 έως 19). Βλ., επίσης, απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2013, Unamar (C-184/12, EU:C:2013:663, σκέψη 30).

19. Συναφώς, όσον αφορά τους κανόνες του βελγικού δικαίου περί συμβάσεων εμπορικής αντιπροσωπείας, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ρητώς ότι «μολονότι το ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο δεν αφορά σύμβαση πωλήσεως ή αγοράς εμπορευμάτων, αλλά σύμβαση αντιπροσωπείας σχετική με την εκμετάλλευση υπηρεσιών [...], εντούτοις, κατά τη μεταφορά των διατάξεων της ως άνω οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη, ο Βέλγος νομοθέτης αποφάσισε να ρυθμίσει κατά τρόπο πανομοιότυπο τις δύο αυτές περιπτώσεις»⁵.

20. Όπως επισημαίνει η Σλοβακική Κυβέρνηση, οι επίμαχοι κανόνες του εθνικού δικαίου θεσπίστηκαν με σκοπό τη μεταφορά της οδηγίας 86/653 στην εσωτερική έννομη τάξη. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο Σλοβάκος νομοθέτης επιδίωξε να ρυθμίσει κατά τρόπο πανομοιότυπο τόσο την περίπτωση των εμπορικών αντιπροσώπων που πωλούν εμπορεύματα όσο και εκείνη των εμπορικών αντιπροσώπων που παρέχουν υπηρεσίες.

21. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να απαντήσει στα ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου.

Ερώτημα 1

22. Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να εξακριβωθεί αν, κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 86/653, το δικαίωμα του εμπορικού αντιπροσώπου να λάβει προμήθεια αποσβέννεται, επίσης, σε περίπτωση μερικής μη εκτελέσεως της συμβάσεως.

Το γράμμα του άρθρου 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 86/653

23. Το άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 86/653 ορίζει ότι το δικαίωμα επί της προμήθειας αποσβέννεται μόνον εφόσον αποδεικνύεται ότι η σύμβαση μεταξύ του τρίτου και του αντιπροσωπευομένου δεν θα εκτελεσθεί και η μη εκτέλεση δεν οφείλεται σε γεγονότα για τα οποία είναι υπαίτιος ο αντιπροσωπευόμενος.

24. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι «[ο] ως άνω μοναδικός λόγος αποσβέσεως του δικαιώματος, που απαιτεί τον συνδυασμό δύο περιστάσεων στις οποίες ρητά γίνεται μνεία του αντιπροσωπευομένου, υπογραμμίζει τη σημασία της συμμετοχής του τελευταίου για την ύπαρξη του δικαιώματος προμήθειας»⁶.

25. Όσον αφορά την απόδοση της οδηγίας στην αγγλική γλώσσα, από τη φράση «to the extent that» («στο μέτρο κατά το οποίο») προκύπτει ότι πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ ολικής και μερικής μη εκτελέσεως της συμβάσεως, διαφορετικά η εν λόγω φράση θα ήταν περιττή.

26. Η διατύπωση του άρθρου 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 86/653 είναι παρόμοια στην πλειονότητα των γλωσσικών αποδόσεων⁷. Εντούτοις, ορισμένες γλωσσικές αποδόσεις, περιλαμβανομένης της αποδόσεως στη σλοβακική γλώσσα, δεν περιέχουν την επιφύλαξη που εκφράζεται με τη φράση «στο μέτρο κατά το οποίο»⁸.

5 — Βλ. απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2013, Unamar (C-184/12, EU:C:2013:663, σκέψη 30).

6 — Βλ. απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2008, Chevassus-Marche (C-19/07, EU:C:2008:23, σκέψη 20).

7 — Βλ., π.χ., τις αποδόσεις στην ισπανική («en la medida»), τη δανική («i det omfang»), τη γερμανική («soweit»), την εσθονική («ulatuses»), τη γαλλική («dans la mesure où»), την ιταλική («nella misura in cui»), τη λιθουανική («tik tiek, kiek»), τη μαλτέζικη («sal-limiti li»), την ολλανδική («voor zover»), την πολωνική («o ile»), την πορτογαλική («na medida em que») και τη ρουμανική («în măsura în care») γλώσσα.

8 — Βλ. τις αποδόσεις στην τσεχική, την ελληνική, τη λεττονική και τη σλοβακική γλώσσα.

27. Οι διάφορες γλωσσικές αποδόσεις της νομοθεσίας της Ένωσης είναι εξίσου αυθεντικές⁹. Η ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης συνεπάγεται, επομένως, σύγκριση των διάφορων γλωσσικών αποδόσεων¹⁰. Επιπλέον, οι διάφορες γλωσσικές αποδόσεις διατάξεως του δικαίου της Ένωσης πρέπει να ερμηνεύονται κατά τρόπο ομοιόμορφο¹¹.

28. Δοθέντος ότι η συντριπτική πλειονότητα των γλωσσικών αποδόσεων του άρθρου 11, παράγραφος 1, της οδηγίας περιλαμβάνει τη φράση «στο μέτρο κατά το οποίο», είναι, κατά την άποψή μου, μάλλον προφανές ότι αυτή η ερμηνεία ανταποκρίνεται στη βούληση του νομοθέτη της Ένωσης. Η διαπίστωση αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι όλες οι γλωσσικές αποδόσεις –με εξαίρεση την απόδοση στην ελληνική γλώσσα– που υφίσταντο κατά τον χρόνο εκδόσεως της οδηγίας 86/653 περιέχουν την εν λόγω επιπρόσθετη φράση.

29. Ωστόσο, λαμβανομένης υπόψη της αποκλίσεως μεταξύ των γλωσσικών αποδόσεων, η επίμαχη διάταξη θα πρέπει να ερμηνευθεί σε συνάρτηση με την εν γένει οικονομία και τον σκοπό της ρυθμίσεως της οποίας αποτελεί μέρος¹².

Η γενική οικονομία και ο σκοπός της οδηγίας 86/653

30. Όπως προελέχθη, το άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 86/653 αφορά την απόσβεση του δικαιώματος λήψεως προμήθειας. Αντιθέτως, τα άρθρα 7, παράγραφος 1, και 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 86/653 αφορούν, αντιστοίχως, τη γένεση του δικαιώματος λήψεως προμήθειας και το απαιτητό της τελευταίας. Οι εν λόγω διατάξεις αποτελούν, ούτως ειπείν, την άλλη όψη του νομίσματος σε σχέση με την απόσβεση του δικαιώματος.

31. Συναφώς, το άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας ορίζει ότι η αξίωση της προμήθειας υφίσταται από τον χρόνο και στο μέτρο κατά το οποίο συντρέχει μία από τις εκεί παρατιθέμενες περιπτώσεις¹³. Δοθέντος ότι η εν λόγω διάταξη «αντικατοπτρίζει» τη διάταξη του άρθρου 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 86/653, οι διατάξεις θα πρέπει να ερμηνευθούν, αμφότερες, με όμοιο τρόπο.

32. Επιπροσθέτως, κατά το άρθρο 17, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 86/653, ο εμπορικός αντιπρόσωπος δικαιούται κατ' αποκοπήν αποζημίωση εάν και εφόσον πληρούται σειρά προϋποθέσεων.

33. Το ανωτέρω δικαίωμα κατ' αποκοπήν αποζημιώσεως συνδέεται στενά με το δικαίωμα λήψεως προμήθειας, καθότι αποσκοπεί στην ανταμοιβή του εμπορικού αντιπροσώπου για την υπεραξία που έχει αποκτήσει χάρη σε αυτόν ο αντιπροσωπευόμενος και το διαρκές οικονομικό όφελος που έχει προκύψει από τις πράξεις του.

9 — Βλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982, Cilfit κ.λπ. (283/81, EU:C:1982:335, σκέψη 18).

10 — Όπ.π.

11 — Βλ., παραδείγματος χάριν, αποφάσεις της 30ής Μαΐου 2013, Genil 48 και Comercial Hosteleria de Grandes Vinos (C-604/11, EU:C:2013:344, σκέψη 38 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), και της 6ης Σεπτεμβρίου 2012, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου (C-490/10, EU:C:2012:525, σκέψη 68).

12 — Βλ. απόφαση της 14ης Ιουνίου 2007, Euro Tex (C-56/06, EU:C:2007:347, σκέψη 27 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

13 — Ο αντιπροσωπευόμενος εκτέλεσε ή όφειλε να είχε εκτελέσει την πράξη, δυνάμει της συμφωνίας του με τον τρίτο, ή ο τρίτος εκτέλεσε την πράξη.

34. Γενικότερα, η οδηγία 86/653 αποσκοπεί στην εναρμόνιση του δικαίου των κρατών μελών όσον αφορά τις έννομες σχέσεις των συμβαλλομένων μερών στην περίπτωση συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπείας¹⁴. Από τη δεύτερη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας προκύπτει ότι σκοπός της οδηγίας αυτής είναι, μεταξύ άλλων, να καταστήσει ομοιόμορφους τους όρους του ανταγωνισμού εντός της Ένωσης, να εξαλείψει τους περιορισμούς της ασκήσεως του επαγγέλματος του εμπορικού αντιπροσώπου και να αυξήσει την ασφάλεια των εμπορικών πράξεων¹⁵.

35. Περαιτέρω, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει επανειλημμένως ότι η οδηγία σκοπεί, ιδίως, να προστατεύσει τους εμπορικούς αντιπροσώπους στις σχέσεις τους με τους αντιπροσωπευόμενους και, προς τούτο, θεσπίζει, μεταξύ άλλων, κανόνες που διέπουν τη σύναψη και τη λύση της συμβάσεως αντιπροσωπείας (άρθρα 13 έως 20 της οδηγίας)¹⁶. Όσον αφορά τα άρθρα 17 έως 19 της οδηγίας 86/653, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι με την οδηγία θεσπίζονται κανόνες αναγκαστικού δικαίου¹⁷ που προβλέπουν απαιτήσεις ελάχιστης προστασίας υπέρ του εμπορικού αντιπροσώπου¹⁸.

36. Επιπλέον, φρονώ ότι η αρχική λογική της οδηγίας ήταν να δημιουργήσει ισότιμους όρους ανταγωνισμού για τους αντιπροσωπευόμενους που ασκούν τη δραστηριότητά τους εντός της εσωτερικής αγοράς συνεργαζόμενοι με εμπορικούς αντιπροσώπους: προκειμένου να επενδύσουν και να ασκήσουν δραστηριότητα, οι αντιπροσωπευόμενοι πρέπει να γνωρίζουν σε ποιους κανόνες υπόκεινται όσον αφορά την αποζημίωση και την αμοιβή των εμπορικών αντιπροσώπων των οποίων τις υπηρεσίες χρησιμοποιούν¹⁹.

37. Προς τούτο, η οδηγία 86/653 καθιερώνει σύστημα το οποίο επιδιώκει τη δίκαιη εξισορρόπηση των συμφερόντων τόσο του αντιπροσωπευόμενου όσο και του εμπορικού αντιπροσώπου.

38. Ας εξετάσουμε διεξοδικότερα το σύστημα αμοιβών που θεσπίζεται με το κεφάλαιο III²⁰ της οδηγίας.

39. Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 86/653, ελλείπει σχετικής συμφωνίας ανάμεσα στα μέρη και με την επιφύλαξη της εφαρμογής των διατάξεων αναγκαστικού δικαίου των κρατών μελών σχετικά με το ύψος των αμοιβών, ο εμπορικός αντιπρόσωπος δικαιούται αμοιβή σύμφωνα με τις συνήθειες που ισχύουν στον τόπο όπου ασκεί τη δραστηριότητά του και για την αντιπροσώπευση των εμπορευμάτων τα οποία αφορά η σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας.

40. Το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 86/653 ορίζει ότι κάθε στοιχείο της αμοιβής το οποίο μεταβάλλεται ανάλογα με τον αριθμό και την αξία των υποθέσεων θεωρείται ότι, κατά την έννοια της οδηγίας, αποτελεί προμήθεια.

14 — Βλ. αποφάσεις της 30ής Απριλίου 1998, *Bellone* (C-215/97, EU:C:1998:189, σκέψη 10), της 13ης Ιουλίου 2000, *Centrosteeel* (C-456/98, EU:C:2000:402, σκέψη 13), της 23ης Μαρτίου 2006, *Honyvem Informazioni Commerciali* (C-465/04, EU:C:2006:199, σκέψη 18), της 26ης Μαρτίου 2009, *Semen* (C-348/07, EU:C:2009:195, σκέψη 14), και της 17ης Οκτωβρίου 2013, *Unamar* (C-184/12, EU:C:2013:663, σκέψη 36). Βλ. επίσης, ενδεικτικώς, Fock, T., *Die europäische Handelsvertreter-Richtlinie*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2001, σ. 25.

15 — Βλ. αποφάσεις της 30ής Απριλίου 1998, *Bellone* (C-215/97, EU:C:1998:189, σκέψη 17), της 9ης Νοεμβρίου 2000, *Ingmar* (C-381/98, EU:C:2000:605, σκέψη 23), της 23ης Μαρτίου 2006, *Honyvem Informazioni Commerciali* (C-465/04, EU:C:2006:199, σκέψη 19), και της 17ης Οκτωβρίου 2013, *Unamar* (C-184/12, EU:C:2013:663, σκέψη 37).

16 — Βλ. αποφάσεις της 30ής Απριλίου 1998, *Bellone* (C-215/97, EU:C:1998:189, σκέψη 13), της 9ης Νοεμβρίου 2000, *Ingmar* (C-381/98, EU:C:2000:605, σκέψεις 20 και 21), της 23ης Μαρτίου 2006, *Honyvem Informazioni Commerciali* (C-465/04, EU:C:2006:199, σκέψεις 19 και 22), της 17ης Ιανουαρίου 2008, *Chevassus-Marche* (C-19/07, EU:C:2008:23, σκέψη 22), και της 26ης Μαρτίου 2009, *Semen* (C-348/07, EU:C:2009:195, σκέψη 14).

17 — Βλ. αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 2000, *Ingmar* (C-381/98, EU:C:2000:605, σκέψεις 21 και 22), της 23ης Μαρτίου 2006, *Honyvem Informazioni Commerciali* (C-465/04, EU:C:2006:199, σκέψεις 22 και 34), και της 17ης Οκτωβρίου 2013, *Unamar* (C-184/12, EU:C:2013:663, σκέψη 40).

18 — Βλ. απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 2013, *Unamar* (C-184/12, EU:C:2013:663, σκέψη 52). Βλ., επίσης, Rott-Pietrzyk, E., *Agent Handlowy – Regulacje Polskie i Europejskie*, C.H. Beck, Βαρσοβία, 2006, σ. 68.

19 — Βλ. τις προτάσεις μου στην υπόθεση *Agro* (C-507/15, EU:C:2016:809, σημείο 56).

20 — Άρθρα 6 έως 12 της οδηγίας 86/653.

41. Κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας, για εμπορική πράξη που έχει συναφθεί κατά τη διάρκεια ισχύος της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπίας, ο εμπορικός αντιπρόσωπος δικαιούται προμήθεια εάν η πράξη έχει συναφθεί χάρη στην παρέμβασή του.

42. Το άρθρο 10 της οδηγίας καθορίζει τα πραγματικά περιστατικά που συνεπάγονται τη γένεση του δικαιώματος λήψεως προμήθειας²¹. Η πρώτη παράγραφος του άρθρου ορίζει ότι η αξίωση επί της προμήθειας υφίσταται από τον χρόνο και στο μέτρο κατά το οποίο ο αντιπροσωπευόμενος ή ο τρίτος εκτέλεσε ή ότι ο αντιπροσωπευόμενος όφειλε να είχε εκτελέσει την πράξη.

43. Τέλος, υπενθυμίζεται ότι η υπό κρίση υπόθεση αφορά διαρκή υποχρέωση που υφίσταται μεταξύ του αντιπροσωπευόμενου και των τρίτων. Τούτο αποτελεί ακριβώς στοιχείο της φύσεως της ασφαλιστικής συμβάσεως. Υπ' αυτές τις συνθήκες δεν θα ήταν εφικτό, κατά την άποψή μου, να απαιτείται ολική μη εκτέλεση, καθώς τούτο θα είχε ως συνέπεια, λαμβανομένης υπόψη της διαρκούς υποχρέωσης, να φέρει ο αντιπροσωπευόμενος κατά σύστημα και άνευ εξαιρέσεως τον κίνδυνο σε περίπτωση μη εκτελέσεως της συμβάσεως σύμφωνα με τον σκοπό της. Τούτο δεν συνάδει με την εξισορρόπηση των συμφερόντων του εμπορικού αντιπροσώπου και εκείνων του αντιπροσωπευόμενου, όπως προβλέπεται με την οδηγία 86/653.

Προτεινόμενη απάντηση στο Ερώτημα 1

44. Βάσει των προεκτεθέντων, κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 86/653, το δικαίωμα του εμπορικού αντιπροσώπου να λάβει προμήθεια αποσβέννεται, επίσης, σε περίπτωση μερικής μη εκτελέσεως της συμβάσεως.

Ερώτημα 2

45. Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν αντιβαίνει στο άρθρο 11, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 86/653 ρήτρα συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπίας βάσει της οποίας ο εμπορικός αντιπρόσωπος οφείλει να επιστρέψει ανάλογο ποσοστό επί της προμήθειάς του εάν η σύμβαση μεταξύ του αντιπροσωπευόμενου και του τρίτου δεν εκτελέστηκε στο μέτρο που προβλέπεται στην εν λόγω σύμβαση ή στο μέτρο που προβλέπεται στη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπίας.

46. Κατά το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας, οι προμήθειες που έχει ήδη εισπράξει ο εμπορικός αντιπρόσωπος επιστρέφονται εάν το σχετικό δικαίωμα αποσβεσθεί.

47. Τούτο ισχύει, βεβαίως, μόνον στον βαθμό κατά τον οποίο το δικαίωμα έχει αποσβεσθεί.

48. Το άρθρο 11, παράγραφος 3, της οδηγίας ορίζει, με τη σειρά του, ότι δεν επιτρέπεται να συμφωνηθεί παρέκκλιση από τη διάταξη του άρθρου 11, παράγραφος 1, εις βάρος του εμπορικού αντιπροσώπου.

49. Τούτο έχει, κατά την άποψή μου, την έννοια ότι, στο μέτρο κατά το οποίο τα μέρη δεν έχουν παρεκκλίνει από τις σαφείς αρχές που καθορίζει το άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας, βάσει των οποίων, ειδικότερα, το δικαίωμα λήψεως προμήθειας αποσβέννεται μόνον εφόσον (1) αποδεικνύεται ότι η σύμβαση μεταξύ του τρίτου και του αντιπροσωπευόμενου δεν θα εκτελεσθεί και (2) η μη εκτέλεση δεν οφείλεται σε γεγονότα για τα οποία είναι υπαίτιος ο αντιπροσωπευόμενος, δεν συντρέχει παράβαση του άρθρου 11, παράγραφος 3, της οδηγίας.

21 — Βλ. απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2008, Chevassus-Marche (C-19/07, EU:C:2008:23, σκέψη 18).

50. Συνεπώς, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 11, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 86/653 δεν αντιτίθεται στη ρήτρα συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπείας βάσει της οποίας ο εμπορικός αντιπρόσωπος οφείλει να επιστρέψει ανάλογο ποσοστό επί της προμήθειάς του εάν η σύμβαση μεταξύ του αντιπροσωπευόμενου και του τρίτου δεν εκτελέστηκε στο μέτρο που προβλέπεται στην εν λόγω σύμβαση ή στο μέτρο που προβλέπεται στη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας. Η εν λόγω ρήτρα δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την εις βάρος του εμπορικού αντιπροσώπου ερμηνεία των προϋποθέσεων που προκύπτουν από το άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας.

Ερώτημα 3

51. Με το τρίτο ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν η φράση «[δεν] είναι υπαίτιος ο αντιπροσωπευόμενος», κατά την έννοια του άρθρου 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 86/653, αφορά μόνον τις νομικές περιστάσεις που είχαν ως άμεση συνέπεια τη λύση της συμβάσεως ή και τη συμπεριφορά του αντιπροσωπευόμενου στο πλαίσιο της έννομης σχέσεως με τον τρίτο.

52. Φαίνεται ότι, βάσει του σλοβακικού δικαίου, η μη καταβολή του συμφωνημένου ασφαλιστρου είναι απλώς ένας τρόπος καταγγελίας της συμβάσεως. Για τον λόγο αυτόν, το αιτούν δικαστήριο πρέπει να εξακριβώσει σε ποιον βαθμό αποκτά σημασία εν προκειμένω η συμπεριφορά του αντιπροσωπευόμενου.

53. Το γράμμα του άρθρου 11, παράγραφος 1, της οδηγίας δεν είναι καθοριστικής σημασίας, καθότι στη φράση «[δεν] είναι υπαίτιος» δεν υπάρχει σαφής ένδειξη ως προς το ποια είναι ακριβώς τα στοιχεία για τα οποία δεν πρέπει να είναι υπαίτιος ο αντιπροσωπευόμενος²². Επιπλέον, η εν λόγω φράση δεν προσδιορίζεται λεπτομερέστερα στην οδηγία.

54. Κατά πάγια νομολογία, το γράμμα διατάξεως του δικαίου της Ένωσης που δεν περιέχει καμία ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και του περιεχομένου της πρέπει κανονικά να ερμηνεύεται κατά τρόπο αυτοτελή και ομοιόμορφο²³.

55. Από τη σύγκριση του γράμματος του άρθρου 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 86/653 με εκείνο του άρθρου 18 της οδηγίας προκύπτει μια ελαφρώς διαφορετική εικόνα.

56. Το άρθρο 18 καθορίζει τις περιπτώσεις στις οποίες δεν οφείλεται η κατ' αποκοπήν αποζημίωση ή η ανόρθωση της ζημίας που δικαιούται να αξιώσει ο εμπορικός αντιπρόσωπος κατόπιν της λύσεως της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπείας. Συναφώς, το στοιχείο α' του ως άνω άρθρου ορίζει ότι η εν λόγω κατ' αποκοπήν αποζημίωση ή ανόρθωση της ζημίας δεν οφείλεται «όταν ο εντολέας καταγγείλει τη σύμβαση λόγω πταισίματος εμπορικού αντιπροσώπου το οποίο θα δικαιολογούσε βάσει της εθνικής νομοθεσίας καταγγελία της σύμβασης κατά πάντα χρόνο»²⁴.

22 — Πέραν τούτου, φαίνεται ότι ορισμένες από τις γλωσσικές αποδόσεις του άρθρου 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 86/653 αφήνουν ανοικτό το ζήτημα κατά πόσον απαιτείται κάποιο είδος υπαίτιας συμπεριφοράς εκ μέρους του αντιπροσωπευόμενου. Μολονότι τούτο προκύπτει, κατά την άποψή μου, με επαρκή σαφήνεια όσον αφορά την απόδοση στην αγγλική γλώσσα («blame»), δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση, παραδείγματος χάριν, της απόδοσεως στη γαλλική γλώσσα, η οποία παραπέμπει μάλλον στο ερώτημα αν μπορεί να αποδοθεί ευθύνη στον αντιπροσωπευόμενο (*l'impexécution n'est pas due à des circonstances imputables au commettant*). Φαίνεται, επίσης, ότι η απόδοση στη σλοβακική γλώσσα είναι παραπλήσια εκείνης στην αγγλική, καθότι περιέχει το στοιχείο της υπαιτιότητας («blame»).

23 — Βλ. απόφαση της 16ης Ιουλίου 2015, Abcur (C-544/13 και C-545/13, EU:C:2015:481, σκέψη 45 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

24 — Η υπογράμμιση δική μου.

57. Μολονότι θα μπορούσε να τεθεί το ζήτημα αν η έννοια του «πταίσματος» είναι ευρύτερη από εκείνη της υπαιτιότητας²⁵, το στοιχείο το οποίο θεωρώ κρίσιμο είναι η σύνδεση με την εθνική νομοθεσία. Τέτοια σύνδεση δεν παρατηρείται στο άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας και, ως εκ τούτου, η έννοια της υπαιτιότητας στην εν λόγω διάταξη θα πρέπει να ερμηνευθεί, όσον αφορά τον αντιπροσωπευόμενο, ευρύτερα σε σχέση με την ερμηνεία που δίδεται, όσον αφορά τον εμπορικό αντιπρόσωπο, στην έννοια του πταίσματος του άρθρου 18, στοιχείο α', της οδηγίας.

58. Περαιτέρω, το άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας πρέπει να εξετασθεί εκ νέου σε σχέση με τον επιδιωκόμενο από την οδηγία σκοπό και το σύστημα που καθιερώνεται με αυτήν²⁶. Συναφώς, η έννοια του όρου «υπαίτιος» θα πρέπει να ερμηνευθεί αυτοτελώς.

59. Οι περί συμβάσεων κανόνες των εθνικών δικαίων, οι οποίοι διέπουν τη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας εν γένει, διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις, για τη λύση της σύμβασης ενδέχεται να αρκεί αυτή και μόνον η μη καταβολή, από συμβαλλόμενο μέρος, του συμφωνημένου ασφαλιστρού. Επομένως, κατά τον προσδιορισμό της έννοιας της υπαιτιότητας πρέπει να ληφθούν υπόψη στοιχεία τα οποία εκτείνονται πέραν των νομικών περιστάσεων που είχαν ως άμεση συνέπεια τη λύση της σύμβασης, καθώς συχνά οι περιστάσεις αυτές δεν παρέχουν καμία ένδειξη ως προς την ενδεχόμενη υπαιτιότητα.

60. Ο αντιπροσωπευόμενος είναι υπαίτιος για τους κινδύνους που πηγάζουν από τη σφαίρα επιρροής του. Τούτο μπορεί και θα πρέπει να προσδιορισθεί λαμβανομένων υπόψη όλων των πραγματικών στοιχείων της υπό κρίση υποθέσεως. Κατά την αξιολόγηση των στοιχείων αυτών, το εθνικό δικαστήριο θα πρέπει να λάβει υπόψη τα σχετικά εμπορικά ήθη.

61. Συνεπώς, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η φράση «[δεν] είναι υπαίτιος ο αντιπροσωπευόμενος», κατά την έννοια του άρθρου 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 86/653, αφορά όχι μόνον τις νομικές περιστάσεις που είχαν ως άμεση συνέπεια τη λύση της σύμβασης, αλλά και τη συμπεριφορά του αντιπροσωπευόμενου στο πλαίσιο της έννομης σχέσεως με τον τρίτο.

Πρόταση

62. Βάσει των προεκτεθέντων, προτείνω να δοθεί στα ερωτήματα του Okresný súd Dunajská Streda (πρωτοδικείου Dunajská Streda, Σλοβακία) η απάντηση ότι:

Κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 86/653/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1986, για το συντονισμό των δικαίων των κρατών μελών όσον αφορά τους εμπορικούς αντιπροσώπους (ανεξάρτητους επαγγελματίες), το δικαίωμα του εμπορικού αντιπροσώπου να λάβει προμήθεια αποσβέννυται, επίσης, σε περίπτωση μερικής μη εκτελέσεως της σύμβασης.

Το άρθρο 11, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 86/653 δεν αντιτίθεται στη ρήτρα σύμβασης εμπορικής αντιπροσωπείας βάσει της οποίας ο εμπορικός αντιπρόσωπος οφείλει να επιστρέψει ανάλογο ποσοστό επί της προμήθειάς του εάν η σύμβαση μεταξύ του αντιπροσωπευόμενου και του τρίτου δεν εκτελέστηκε στο μέτρο που προβλέπεται στην εν λόγω σύμβαση ή στο μέτρο που προβλέπεται στη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας. Η εν λόγω ρήτρα δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την εις βάρος του εμπορικού αντιπροσώπου ερμηνεία των προϋποθέσεων που προκύπτουν από το άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας.

25 — Και στην προκειμένη περίπτωση υπάρχουν διαφορές μεταξύ των γλωσσικών αποδόσεων. Ενδεικτικώς, η απόδοση στη γερμανική γλώσσα κάνει λόγο για υπαίτια συμπεριφορά («wegen eines schuldhaften Verhaltens»), ενώ εκείνη στη γαλλική γλώσσα παραπέμπει, ξανά, στην έννοια του καταλογισμού ευθύνης («un manquement imputable»).

26 — Βλ., όσον αφορά το άρθρο 17 της οδηγίας 86/653, απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 2015, Quenon K. (C-338/14, EU:C:2015:795, σκέψη 21 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

Η φράση «[δεν] είναι υπαίτιος ο αντιπροσωπευόμενος», κατά την έννοια του άρθρου 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 86/653, αφορά όχι μόνον τις νομικές περιστάσεις που είχαν ως άμεση συνέπεια τη λύση της συμβάσεως, αλλά και τη συμπεριφορά του αντιπροσωπευόμενου στο πλαίσιο της έννομης σχέσεως με τον τρίτο.